

GREVIO Ensimmäinen yleinen suositus naisiin kohdistuvan väkivallan digitaalisesta ulottuvuudesta

hyväksytty 20. lokakuuta 2021

” Naisiin kohdistuvan
väkivallan ja
perheväkivallan
torjuntaa käsittelevä
asiantuntijaryhmä
(GREVIO)

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

**GREVIO Ensimmäinen
yleinen suositus
naisiin kohdistuvan
väkivallan digitaalisesta
ulottuvuudesta**

hyväksytty 20. lokakuuta 2021

” Naisiin kohdistuvan
väkivallan ja
perheväkivallan
torjuntaa käsittelevä
asiantuntijaryhmä
(GREVIO)

Alkuperäinen otsikko: GREVIO General Recommendation No. 1 on the digital dimension of violence against women - englanninkielinen versio
© Euroopan neuvosto, marraskuu 2021

Tämä teksti on Euroopan neuvoston laatima ja sitä käytetään Euroopan neuvoston luvalla. Tämä asiakirja on julkaistu Euroopan neuvoston kanssa sovitulla tavalla, mutta se on yksinomaan kääntäjän (kääntäjien) / kustantajan (kustantajien) vastuulla.

Tässä julkaisussa esitetyt näkemykset ovat sen kirjoittajien vastuulla eivätkä välttämättä kuvasta Euroopan neuvoston virallista politiikkaa.

Otteiden (enintään 500 sanaa) jäljentäminen on sallittua muihin kuin kaupallisiin tarkoituksiin, kunhan tekstin eheys säilyy, otetta ei käytetä asiayhteydestään irrotettuna, siinä ei anneta epätäydellisiä tietoja eikä lukijaa muutoin johdeta harhaan tekstin luonteen, laajuuden tai sisällön osalta. Lähde on aina mainittava seuraavasti: "© Euroopan neuvosto, julkaisuvuosi". Kaikki muut asiakirjan tai sen osan jäljentämistä tai kääntämistä koskevat pyynnöt on osoitettava Euroopan neuvoston viestintäosastolle (F-67075 Strasbourg Cedex tai publishing@coe.int). Kaikki muu tätä asiakirjaa koskeva viestintä on osoitettava Euroopan neuvoston demokratian pääosastolle.

Kannen suunnittelu ja ulkoasu:
Asiakirja- ja julkaisutuotannon osasto (DPDP), Euroopan neuvosto
Kansikuva: © Shutterstock

GREVIO Ensimmäinen yleinen suositus naisiin kohdistuvan väkivallan digitaalisesta ulottuvuudesta
© Sosiaali- ja terveysministeriö,
marraskuu 2023, suomenkielinen käännös
Painaja: PunaMusta

GREVIO(2021)20

Hyväksytty 20. lokakuuta 2021

Julkaistu 24. marraskuuta 2021

Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen seurantamekanismin sihteeristö

www.coe.int/conventionviolence

Sisältö

JOHDANTO	4
YLEISEN SUOSITUKSEN SOVELTAMISALA	6
NAISIIN KOHDISTUVAN VÄKIVALLAN DIGITAALINEN ULOTTUVUUS: KÄSITE JA TERMINOLOGIA	11
ISTANBULIN SOPIMUKSESTA JOHTUVAT VELVOITTEET, JOTKA LIITTYVÄT NAISIIN KOHDISTUVAAN VÄKIVALTAAN JA PERHEVÄKIVALTAAN SEN DIGITAALISESSA ULOTTUVUUDESSA	15
Seksuaalinen häirintä verkossa	16
Verkko- ja teknologiavälitteinen vainoaminen	18
Henkisen väkivallan digitaalinen ulottuvuus	18
SUOSITUKSET	20
Ehkäiseminen	20
Suojelu	22
Syytetoimet	23
Yhteensovitetut toimintaperiaatteet	24
LIITE: SANASTO	27

Johdanto

1. GREVIO tunnustaa digitaalisessa ympäristössä tapahtuvan naisiin kohdistuvan väkivallan yhä yleisemmäksi globaaliksi ongelmaksi, jolla on vakavia seurauksia. Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen (jäljempänä 'Istanbulin sopimus') 69 artiklan nojalla GREVIOlle annetaan valtuudet antaa yleissopimuksen täytäntöönpanoa koskevia yleisiä suosituksia, ja GREVIO päätti 21. täysistunnossaan valmistella ensimmäisen yleisen suosituksensa Istanbulin sopimuksen soveltamisesta naisiin kohdistuvan väkivallan digitaalisen ulottuvuuden osalta. Istanbulin sopimuksen selitysmuistion mukaan yleisillä suosituksilla on oltava yhteinen merkitys kaikille osapuolille ja niiden on koskettava yleissopimuksen artikloja tai teemoja. Vaikka tällaiset yleiset suositukset eivät ole oikeudellisesti sitovia, ne ovat sopimusvaltioille tärkeä viitekehys, joka helpottaa yleissopimuksen eri teemojen ymmärtämistä ja tarjoaa selkeitä ohjeita, jotka voivat edistää yleissopimuksen määräysten tehokasta täytäntöönpanoa. Nämä suositukset ovat myös osa tulevia seurantakierroksia.¹
2. Naisiin kohdistuvan väkivallan digitaalisen ulottuvuuden torjuntaa valmisteleva GREVION työryhmä (GREVIO-GT-DD) perustettiin valvomaan tämän GREVION ensimmäisen yleisen suosituksen kehittämistä.
3. Tehtävänsä hoitaessaan GREVIO-GT-DD järjesti useita kokouksia, joiden tarkoituksena oli määritellä, millaisia haasteita sopimusvaltioilla on naisiin kohdistuvan väkivallan digitaaliseen ulottuvuuteen puuttumisessa, ja laatia niihin liittyviä suosituksia. Työryhmän kokoukset olivat myös yhteinen foorumi muiden kansainvälisten järjestöjen ja riippumattomien asiantuntijoiden kesken.
4. GREVIO hyväksyi GREVIO-GT-DD:n laatiman yleisen suosituksen ensimmäisen luonnoksen 23. kokouksessaan 15. helmikuuta 2021. Kun GREVIO oli hyväksynyt ensimmäisen luonnoksen, työryhmä oli yhteydessä useaan Euroopan neuvoston komiteaan ja seurantaelimeen kerätäkseen niiden näkemyksiä ja lausuntoja luonnostekstistä. Keskustelua Euroopan neuvoston elinten kanssa seurasi julkinen kuulemismenettely, jossa työryhmä keräsi suosituksia koskevia kannanottoja

1. Euroopan neuvosto (2011a), Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen selitysmuistio, Euroopan neuvoston sopimussarja nro 210, 359 kohta. Saatavilla osoitteessa: <https://rm.coe.int/16800d383a>.

useilta kansalaisyhteiskunnan toimijoilta, kuten eurooppalaisilta ja kansallisilta kansalaisjärjestöiltä ja kattojärjestöiltä, riippumattomilta asiantuntijoilta ja tutkijoilta sekä muilta kansainvälisiltä järjestöiltä, kuten End Discrimination and Violence against Women Platformin jäseniltä.

5. GREVIO-GT-DD otti sekä Euroopan neuvoston komiteoilta että kansalaisyhteiskunnalta saamansa palautteen huomioon suositusluonnoksessa.

6. GREVIO hyväksyi 20. lokakuuta 2021 ensimmäisen yleisen suosituksen lopullisen version, joka sisältää yleisen kuulemismenettelyn perusteella tehdyt muutokset.

Yleisen suosituksen soveltamisala

7. Naisiin kohdistuva väkivalta, mukaan lukien perheväkivalta, on yksi vakavimmista sukupuoleen perustuvista ihmisoikeusloukkauksista ja maailmanlaajuinen ilmiö. Se on 1990-luvun alusta alkaen tunnustettu yhdeksi syrjinnän muodoksi², ja Istanbulin sopimuksen kaltaisilla alueellisilla oikeudellisilla välineillä on asetettu sitovia normeja naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemiseksi, uhrien suojelemiseksi ja rikoksentehtäjäiden asettamiseksi syytteeseen. Koska nämä oikeudelliset välineet sisältävät erittäin kattavat määritelmät naisiin kohdistuvasta väkivallasta yhtenä sukupuoleen perustuvan väkivallan muotona, sopimusvaltioilla on laajalle ulottuvat velvoitteet puuttua naisiin kohdistuvan väkivallan kaikkiin muotoihin ja ryhtyä toimiin riippumatta siitä, liittyyvätkö ne julkiseen vai yksityiselämään. Vastuu laiminlyönneistä on sopimusvaltion täytäntöönpano-, lainsäädäntö- ja oikeusviranomaisilla. Istanbulin sopimus edellyttää sopimusvaltioilta huolellisuusvelvoitteen noudattamista tarkoituksena ehkäistä, tutkia, rangaista ja hyvittää tämän yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvat valtiosta riippumattomien toimijoiden väkivallanteot.

8. Istanbulin sopimus sisältää erittäin yksityiskohtaisen joukon oikeudellisesti sitovia normeja, ja se on sekä uusin että kattavin sopimus alalla. Se määrittelee naisiin kohdistuvan väkivallan naisiin kohdistuvaksi ihmisoikeusloukkaukseksi ja yhdeksi syrjinnän muodoksi, ja käsitteellä tarkoitetaan ”kaikkia sellaisia sukupuoleen perustuvia väkivallantekoja, jotka aiheuttavat tai voivat aiheuttaa naisille ruumiillista, seksuaalista, henkistä tai taloudellista haittaa tai kärsimystä, mukaan lukien tällaisilla teoilla uhkaaminen, pakottaminen tai mielivaltainen vapaudenriisto joko julkisessa tai yksityiselämässä”. Se kattaa perheväkivallan, jolla tarkoitetaan kaikkia perheen tai kodin sisäisiä tai toistensa entisten tai nykyisten puolisoitten tai kumppanien välisiä ruumiillisen, seksuaalisen, henkisen tai taloudellisen väkivallan tekoja riippumatta siitä, asuuko väkivallantehtäjä tai onko hän asunut samassa asunnossa uhrin kanssa, ja edellyttää sen tunnustamista, että kyseessä on pääasiassa sukupuolittunut ilmiö.

2. Vuonna 1992 naisten syrjinnän poistamista käsittelevä komitea (CEDAW-komitea) antoi naisiin kohdistuvaa väkivaltaa koskevan yleisen suosituksen nro 19, jossa sukupuoleen perustuva väkivalta tunnustettiin syrjinnän muodoksi.

9. GREVIO kannattaa muiden naisten oikeuksia edistävien riippumattomien sopimuselinten näkemystä, jonka mukaan naisiin kohdistuva sukupuoleen perustuva väkivalta vaikuttaa naisiin koko heidän elinkaarensa ajan³ ja että naisiin kohdistuvan sukupuoleen perustuvan väkivallan kokemus on sekä syy että seuraus naisten ja tyttöjen historiallisesta eriarvoisuudesta miesten ja poikien kanssa. Kyse on väkivallasta, joka tapahtuu naisiin ja miehiin yhteiskunnassa kohdistuvien stereotyyppien, sosiaalisten normien, miehisyyttä ja naisten alempiarvoisuutta koskevien käsitteiden seurauksena tai niiden pönkittämiseksi. Naiset ja tytöt voivat kokea sukupuoleen perustuvaa väkivaltaa kaikilla elämänalueilla, kuten perheissään ja lähisuhteissaan, ystäviensä ja tuttavien parissa, yhteisöissään, työpaikoillaan, mukaan lukien etä- ja alustatyö, koulutuksessa, urheilussa, taiteessa, vapaa-ajalla, politiikassa, terveydenhuollossa, maahanmuuton aikana ja sen jälkeen sekä monissa muissa yhteyksissä.

10. Naisten ja tyttöjen kokemaa sukupuoleen perustuvaa väkivaltaa näissä ja muissa yhteyksissä on jo pitkään voimistanut ja tukenut teknologia, erityisesti verkossa ja digitaalisissa ympäristöissä käytettävä teknologia. Tieto- ja viestintäteknologia on mahdollistanut naisiin kohdistuvan väkivallan leviämisen täysin uudessa mittakaavassa. Covid-19-pandemian puhkeaminen vuonna 2020 on vahvistanut tätä entisestään. GREVIO pitää naisiin verkossa tai teknologian avustuksella kohdistuvan väkivallan leviämistä osana tällaisen väkivallan eri muotojen jatkumoa, joka voimistaa ja pahentaa naisten ja tyttöjen kokemuksia sukupuoleen perustuvasta väkivallasta hälyttävässä määrin.

11. Vaikka sekä miehet että naiset kokevat väkivaltaa, naiset kokevat huomattavasti todennäköisemmin toistuvaa ja vakavaa väkivaltaa, mukaan lukien seksuaaliväkivaltaa. Naiset kokevat myös todennäköisemmin jatkuvaa fyysistä, henkistä tai emotionaalista väkivaltaa tai vammoihin tai kuolemaan johtavaa väkivaltaa, jossa tekijänä voi olla myös läheinen kumppani.

12. Naisiin kohdistuvan sukupuoleen perustuvan väkivallan digitaaliset muodot voivat korostua erityisesti naisilla ja tytöillä, jotka ovat vaarassa kohdata moniperusteista syrjintää tai altistuvat sille, ja tilannetta voi pahentaa muun muassa vammaisuus, seksuaalinen suuntautuminen, poliittinen suuntautuminen, uskonto, yhteiskunnallinen alkuperä, maahanmuuttajatausta tai kuulumisuus.⁴ Digitaalisessa

3. . Naisten syrjinnän poistamista käsittelevä komitea (2017), naisiin kohdistuvaa sukupuoleen perustuvaa väkivaltaa koskeva yleinen suositus nro 35, jolla saatetaan ajan tasalle yleinen suositus nro 19, saatavilla osoitteessa: https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CEDAW/Shared%20Documents/1_Global/CEDAW_C_GC_35_8267_E.pdf.

4. CEDAW-komitean yleinen suositus nro 28 kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevan yleissopimuksen 2 artiklan mukaisesta sopimusvaltioiden perusvelvoitteesta, yleinen suositus nro 33 naisten oikeussuojan saatavuudesta ja naisiin kohdistuvaa sukupuoleen perustuvaa väkivaltaa koskeva yleinen suositus nro 35, jolla saatetaan ajan tasalle yleinen suositus nro 19, vahvistavat, että naisten syrjintä liittyy erottamattomasti muihin heidän elämänsä vaikuttaviin tekijöihin. CEDAW-komitean mukaan näitä tekijöitä voivat olla esimerkiksi etninen tausta/rotu, alkuperäis- tai vähemmistötausta, ihonväri, sosioekonominen asema ja/tai kasti, kieli, uskonto tai vakaumus, poliittinen mielipide, kansallinen alkuperä, siviilisääty ja/tai äitiys, ikä, sijainti kaupungissa/maaseudulla, terveydentila, vammaisuus, varallisuus, lesbous, biseksuaalisuus, transsukupuolisuus tai intersukupuolisuus, lukutaidottomuus, naisiin kohdistuva ihmiskauppa, aseelliset konfliktit, turvapaikan hakeminen, pakolaisuus, maan sisäinen siirtolaisuus, kansalaisuudettomuus, siirtolaisuus, asema perheen päänä, leskeys, HIV/aids, vapaudenriisto, prostituutio, maantieteellisesti

ympäristössä tapahtuvalla naisiin kohdistuvalla sukupuoleen perustuvalla väkivallalla on vakava vaikutus naisten ja tyttöjen elämään, kuten psyykkiseen ja fyysiseen terveyteen, toimeentuloon, fyysisen turvallisuuteen ja maineeseen.

13. Lisäksi tällaisella väkivallalla on vakavia vaikutuksia naisten osallistumisoikeuksiin verkossa. Väkivalta, jonka kohteeksi naiset verkkoympäristössä joutuvat, saa monet naiset vetäytymään toiminnasta verkossa ja näkemystensä ilmaisemisesta verkkoalustoilla. Tämä on erityisen ongelmallista naisten ja tyttöjen ihmisoikeuksien puolustajille, toimittajille tai politiikassa toimiville, mutta myös sosiaalisen median vaikuttajille tai muille sosiaalisessa mediassa ja/tai julkisuudessa toimiville. Näin naisiin ja tyttöihin kohdistuva digitaalisessa ympäristössä tapahtuva väkivalta vaientaa heidän äänensä ja vähentää heidän näkökulmiaan julkisessa keskustelussa. Näin ollen GREVIO katsoo, että tällaiseen väkivaltaan ei voida suhtautua ainoastaan naisiin kohdistuvana sukupuoleen perustuvana väkivaltana, vaan se heikentää myös useita muita kansainvälisen oikeuden suojaamia naisten ihmisoikeuksia.

14. GREVIO on vuodesta 2016 seurannut Istanbulin sopimuksen täytäntöönpanoa sopimusvaltioissa. Perusarviointimenettelyssään se arvioi yleissopimuksen täytäntöönpanoa kokonaisuudessaan ja ehdottaa korjaavia toimia havaittujen puutteiden korjaamiseksi. Työnsä aikana se on alkanut suunnata huomiotaan yhä enemmän naisten ja tyttöjen kokeman sukupuoleen perustuvan väkivallan digitaaliseen ulottuvuuteen.

15. Useissa tähän mennessä arvioiduissa sopimusvaltioissa GREVIO on havainnut toimia, joilla pyritään puuttumaan naisiin kohdistuvan väkivallan yleistymiin ilmentymiin verkko- ja digitaaliympäristössä. On esimerkiksi pyritty lisäämään tietoisuutta ja ehkäisemään kuvien luvattomaan jakamiseen perustuvaa hyväksikäyttöä ja seksuaalisävytteistä kiusaamista nuorten parissa. Tämän lisäksi on otettu käyttöön uusia rikosnimikkeitä nimenomaan verkkoympäristössä tehtyyn häirintään puuttumiseksi. Tutkimus ja kansallisen tason kokemukset ovat osoittaneet, että erityisasiantuntemus ja todisteiden keräämiseen tarvittavat tekniset välineet eivät aina ole lainvalvontaviranomaisten ja muiden rikosoikeudellisessa järjestelmässä toimivien käytettävissä ainakaan tarvittavassa määrin.⁵

syryäinen sijainti ja oikeuksiensa puolesta taistelevien naisten, myös ihmisoikeuksien puolustajien, leimaaminen. Naiset kohtaavat erilaisia ja moniperusteisia syrjinnän muotoja, joiden kielteiset vaikutukset ovat vakavampia, sukupuoleen perustuva väkivalta voi vaikuttaa naisiin eriasteisesti tai eri tavoin, ja siksi tarvitaan tarkoituksenmukaisia oikeudellisia ja poliittisia ratkaisuja. GREVION perusarvointiraporteissa on havaittu useita puutteita Istanbulin sopimuksen määräysten syrjimättömässä täytäntöönpanossa (4 artiklan 3 kohdan mukaisesti) ja todettu, että haavoittuvassa asemassa oleviin ryhmiin kuuluvien naisten tarpeisiin vastaamiseksi ei ole ryhdytty tehokkaisiin toimiin. Arvointiraporteissa korostetaan, että haavoittuvassa asemassa oleviin ryhmiin (vammaiset naiset, kansallisiin vähemmistöihin kuuluvat naiset mukaan lukien romaniyhteisö, LGBTI-naiset (lesbot, biseksuaalit, transsukupuoliset, intersukupuoliset) naiset, maaseudulla asuvat naiset, maahanmuuttaja-, turvapaikanhakija- ja pakolaisnaiset, oleskeluluvattomat naiset, riippuvuudesta kärsivät naiset ja prostituution piirissä olevat naiset) kuuluviin naisiin kohdistuvan väkivallan uhrit kohtaavat usein erityisiä esteitä yleissopimuksen määräyksiä sovellettaessa ja kokevat moniperusteista syrjintää hakiessaan suojelua ja apua.

5. Euroopan neuvosto (2018a), "Kartoittava tutkimus verkkoväkivallasta", Verkkorikollisuutta käsittelevä yleissopimuskomitea, Verkkokiusaamista ja muita verkossa tapahtuvan, erityisesti naisiin ja lapsiin kohdistuvia, väkivallan muotoja käsittelevä työryhmä (CBG), saatavilla osoitteessa: <https://>

16. GREVIO toteaa, että silloinkin, kun asiaan liittyvää lainsäädäntöä on, sillä pyritään verkossa tai teknologian välityksellä tapahtuvan väkivallan aiheuttaman kaltoinkohtelun ja vahingon tunnustamisen ja rankaisemisen osalta yleensä turvaamaan yksilön turvallisuutta, mainetta tai varallisuutta. Kansallisessa lainsäädännössä ei useinkaan oteta huomioon tällaisen väkivallan muita merkittäviä vaikutuksia, kuten sosiaalisia, taloudellisia, psykologisia ja osallisuuteen liittyviä haittoja. Lainsäädännössä ei juurikaan tarkastella tai käsitellä erityisesti naisten ja tyttöjen moninaisia kokemuksia tai aseteta niitä osaksi naisiin kohdistuvan väkivallan jatkumoa, jolle naiset ja tytöt altistuvat kaikilla elämänalueilla, myös digitaalisessa ympäristössä.

17. Naisiin kohdistuvaa sukupuoleen perustuvaa väkivaltaa ei sen yleisyydestä huolimatta useinkaan oteta huomioon keskustelussa tieto- ja viestintätekniikasta sekä teknologiaan ja verkkomaailmaan osallistumisesta, käyttöoikeuksista ja turvallisuudesta. Vastaavasti tällaisen väkivallan digitaalinen ulottuvuus sisältyy vain harvoin kansallisiin toimiin, joilla pyritään puuttumaan naisiin kohdistuvaan sukupuoleen perustuvaan väkivaltaan. Tämä korostuu erityisesti perheväkivaltaan puuttumisen yhteydessä. Tämä kaksijakoisuus näkyy kansainvälisellä ja EU:n tasolla, kun oikeudellisin kehyksin säännellään käyttöoikeuksia, tieto- ja viestintätekniikkaa ja verkon turvallisuutta tunnustamatta kuitenkaan sitä, että naiset altistuvat sukupuoleen perustuvalla väkivallalla. Toisaalta taas naisten oikeuksia koskevissa kansainvälisissä ja eurooppalaisissa oikeusnormeissa ei oteta erityisesti huomioon naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan digitaalista ulottuvuutta, joten näkökulmien väliin jää kuilu, jota ei todellisuudessa ole.

18. Tällä yleisellä suosituksella GREVIO pyrkii edistämään näiden kahden keskustelun saattamista yhdenmukaisiksi asettamalla digitaalisessa ympäristössä naisiin ja tyttöihin kohdistuvat väkivallan ilmenemismuodot selkeästi naisiin kohdistuviksi sukupuoleen perustuvan väkivallan ilmaisuiksi, jotka kuuluvat Istanbulin sopimuksen soveltamisalaan. GREVIO haluaa tarjota nykyisten ja tulevien sopimusvaltioiden käyttöön Istanbulin sopimuksen tulkinnan, joka osoittaa, millainen merkitys sillä on välineenä naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan digitaalisen ulottuvuuden kannalta. Tämän suosituksen tarkoituksena on määritellä keskeiset termit ja käsitteet, jotka koskevat digitaalisessa ympäristössä tapahtuvaa naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ja perheväkivaltaa, ja antaa suosituksia ilmiön ehkäisemiseksi ja torjumiseksi ehdottamalla Istanbulin sopimuksen neljän peruseriaatteen (4P) – ennaltaehkäisy, suojele, syytetoimet ja yhteensovitetut toimintaperiaatteet – mukaisia erityistoimia.

19. Vaikka Istanbulin sopimus toimii tärkeänä oikeudellisena kehyksenä naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan digitaalisen ulottuvuuden ehkäisemisessä ja torjumisessa, sitä on tarpeen täydentää muilla asiaankuuluvilla sopimuksilla, kuten Euroopan neuvoston tietoverkkorikollisuutta koskevalla yleissopimuksella (Budapestin sopimus). Budapestin sopimus tarjoaa kattavan valikoiman oikeudellisesti sitovia normeja, joilla kriminalisoidaan verkkoväkivaltaan liittyviä ilmiöitä, turvataan todisteiden saaminen ja tehdään rajat ylittävää ja kansainvälistä yhteistyötä naisiin kohdistuvan verkkoväkivallan tutkimiseksi ja syytetoimien toteuttamiseksi. Ei-sitova

lainsäädäntö, kuten Euroopan neuvoston ministerikomitean jäsenvaltioille antaman suosituksen CM/Rec(2019)1 seksismin ehkäisemisestä ja torjumisesta⁶, johon sisältyy erityinen osio verkossa esiintyvistä seksistisistä vihapuheista, ja Euroopan rasismin ja suvaitsemattomuuden vastaisen komission (ECRI) yleinen poliittinen suositus,⁷ ovat yhtä tärkeitä.

20. Lisäksi GREVIO kiinnittää huomiota siihen, että Euroopan ihmisoikeussopimuksen tulkinnassa on edistytty naisiin kohdistuvan väkivallan digitaalisten muotojen tunnustamisessa yksityisyydensuojan loukkaukseksi. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin tunnusti verkkoväkivallan ensimmäisen kerran Buturugă v. Romania -asiassa⁸. Asiassa syytettiin kantajan entistä aviomiestä perheväkivallasta ja sähköisen kirjeenvaihdon luottamuksellisuuden loukkauksista, ja kantaja valitti puutteista tämäntyyppisen väkivallan uhrien suojelujärjestelmässä.

21. Euroopan neuvoston parlamentaarinen yleiskokous (PACE) on kiinnittänyt huomiota vihapuheeseen verkossa ja julkisissa tiloissa tapahtuvaan naisiin kohdistuvaan seksuaaliseen väkivaltaan ja häirintään ja antanut kaksi päätöslauselmaa verkossa tapahtuvasta syrjinnästä ja vihapuheesta⁹ ja julkisissa tiloissa tapahtuvan naisiin kohdistuvan seksuaalisen väkivallan ja häirinnän lopettamisesta.¹⁰ Vastaavasti Euroopan neuvoston tasa-arvostrategiassa korostetaan tarvetta puuttua naisiin kohdistuvaan väkivaltaan (sekä verkossa että muualla) torjumalla sukupuolistereotyyppioita ja seksismiä, mukaan lukien seksistinen vihapuhe sekä väkivaltainen ja seksualisoitu uhkailu verkossa, erityisesti sosiaalisen median foorumeilla.¹¹

6. Euroopan neuvosto (2019), ministerikomitean suositus jäsenvaltioille CM/Rec(2019)1 seksismin ehkäisemisestä ja torjumisesta, saatavilla osoitteessa: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168093b26a>.

7. Euroopan rasismin ja suvaitsemattomuuden vastainen komissio (2015), ECRI:n yleispoliittinen suositus nro 15, saatavilla osoitteessa: <https://rm.coe.int/ecri-general-policy-recommendation-no-15-on-combating-hate-speech/16808b5b01>.

8. *Buturugă v. Romania*, N:o 56867/15, 11.2.2020.

9. Euroopan neuvosto (2017a), parlamentaarisen yleiskokouksen päätöslauselma verkossa tapahtuvan syrjinnän ja vihapuheen lopettamisesta, saatavilla osoitteessa: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=23456>.

10. Euroopan neuvosto (2017b), parlamentaarisen yleiskokouksen päätöslauselma julkisissa tiloissa tapahtuvan naisiin kohdistuvan seksuaalisen väkivallan ja häirinnän lopettamisesta, saatavilla osoitteessa: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=23977&lang=en>.

11. Euroopan neuvosto (2018b), Euroopan neuvoston sukupuolten tasa-arvoa koskeva strategia 2018–2023, saatavilla osoitteessa: <https://rm.coe.int/prems-093618-gbr-gender-equality-strategy-2023-web-a5/16808b47e1>.

Naisiin kohdistuvan väkivallan digitaalinen ulottuvuus: käsite ja terminologia

22. Naisiin kohdistuvan väkivallan digitaalisella ulottuvuudella tarkoitetaan erilaisia verkossa tai teknologian välityksellä tapahtuvia tekoja, jotka ovat osa väkivallan jatkumoa, jota naiset ja tytöt sukupuoleensa liittyvistä syistä kohtaavat, myös kotonaan, ja samalla tavalla todellisia ja haitallisia ja naisten ja tyttöjen kokeman sukupuoleen perustuvan väkivallan ilmentymiä kuin verkon ulkopuolella tapahtuva väkivalta.

23. GREVIO katsoo, että naisiin kohdistuvan väkivallan digitaalinen ulottuvuus käsittää sekä verkossa tapahtuvan (internetissä tapahtuva toiminta ja saatavilla olevat tiedot, sekä näkyvän että pimeän verkon internetvälittäjien kautta) että teknologian välityksellä toteutettavan (teknologian ja viestintälaitteiden avulla, mukaan lukien laitteistot ja ohjelmistot) haitallisen naisiin ja tyttöihin kohdistuvan käytöksen. Internetvälittäjillä tarkoitetaan toimijoita, jotka helpottavat luonnollisten ja oikeushenkilöiden välistä vuorovaikutusta internetissä tarjoamalla ja suorittamalla erilaisia toimintoja ja palveluja¹² ja joihin kuuluvat internetin palveluntarjoajat, hakukoneet ja sosiaalisen median alustat. Väärinkäyttäjät voivat käyttää uhrien vainoamisessa, häirinnässä, tarkkailemisessa ja kontrolloimisessa erilaisia teknisiä laitteita, kuten älypuhelimia, kameroita ja muita valvontalaitteita, maailmanlaajuisia paikannusjärjestelmiä (GPS) tai satelliittinavigaattoreita, muita internetiin liitettyjä laitteita, kuten älykelloja, urheilurannekkeita ja älykkäitä kodinkoneita, sekä ohjelmistoja, kuten vakoiluohjelmia tai muita mobiilisovelluksia, jotka voivat edistää väkivaltaa.

12. Euroopan neuvosto (2019), ministerikomitean suositus jäsenvaltioille CM/Rec(2019)2 internetvälittäjien tehtävistä ja vastuista, saatavilla osoitteessa: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=0900001680790e14.

24. Käsitteellä ”naisiin kohdistuvan väkivallan digitaalinen ulottuvuus” pyritään korostamaan sitä, että tällainen haitallinen käytös kohdistuu suhteettomasti juuri naisiin ja tyttöihin ja että se muodostaa keskeisen osan heidän kokemastaan sukupuoleen perustuvasta naisiin kohdistuvasta väkivallasta. Tällaisen naisiin ja tyttöihin kohdistuvan väkivallan taustalla on sama naisten epätasa-arvoinen asema ja miesten siihen liittyvä oikeutuksen kokemus kuin verkon ulkopuolella tapahtuvalla naisten ja tyttöjen kokemalla henkisellä, seksuaalisella ja fyysisellä väkivallalla.

25. GREVIO toteaa myös, että naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan eri muodot digitaalisessa ympäristössä ja fyysisessä todellisuudessa eivät sulje toisiaan pois ja ovat usein päällekkäisiä keskenään, mikä pahentaa väkivallan traumatisoivaa vaikutusta ja saattaa jopa uhata uhrin fyysistä turvallisuutta. Siksi on tärkeää olla sivuuttamatta väkivallan digitaalista ulottuvuutta silloin, kun fyysistä ja seksuaaliväkivaltaa ilmenee, erityisesti silloin, kun on kyse lähisuhdeväkivallasta. Digitaaliset väkivaltakokemukset voivat olla jatkumoa fyysiselle tai seksuaaliväkivallalle, vainolle ja häirinnälle tai edeltää niitä. Ne voivat kuitenkin olla myös osa sukupuoleen perustuvaa tai seksuaaliväkivaltaa, jolla pyritään rankaisemaan tai, vaihtamaan uhri, halventamaan tai muuten traumatisoimaan heitä, myös parisuhdeväkivallan yhteydessä. Tekijät voivat käyttää teknologiaa väärin tehostaakseen entisestään entisiin ja nykyisiin kumppaneihinsa kohdistamaansa pakottavaa ja kontrolloivaa käytöstä, manipulointia ja valvontaa, mikä lisää uhrien pelkoa, ahdistusta ja asteittaista eristäytymistä ystävistä ja perheestä. Verkkoväkivallan sukupuolistuneisuuden huomiotta jättäminen saattaa sivuuttaa naisiin kohdistuvan väkivallan sosiaalisen todellisuuden, ja sen, että se johtuu naisten alempiarvoisuuteen liittyvistä käsityksistä tai naisten ja miesten stereotyyppisistä rooleista.

26. Kun internetiä hyödyntävien laitteiden, sosiaalisen median ja teknologian käyttö lisääntyy, lisääntyy myös naisiin kohdistuva väkivalta verkossa ja digitaalisessa ympäristössä. Useat selvitykset ja tutkimukset ovat paljastaneet ongelman laajuuden: Esimerkiksi EU:n perusoikeusviraston naisiin kohdistuvaa väkivaltaa koskevan tutkimuksen (2014) mukaan 14 prosenttia naisista EU-maissa on 15-vuotta täytettyään kokenut vainoamista, johon on kuulunut loukkaavaa tai uhkaavaa viestintää.¹³ Women’s Aid -järjestön raportti taas tuo esiin, että 45 prosenttia perheväkivallan uhreista ilmoitti kokeneensa jonkinlaista väkivaltaa verkossa suhteen aikana ja 48 prosenttia kokeneensa suhteesta lähdettyään entisen kumppaninsa tekemää häirintää tai väkivaltaa verkossa. Noin 38 prosenttia ilmoitti kokeneensa vainoamista verkossa suhteesta lähdettyään.¹⁴ Amnesty Internationalin julkaiseman Toxic Twitter -raportin mukaan 25 prosenttia vastaajista kahdeksassa eri maassa oli saanut Twitterissä uhkauksia muun muassa liittyen seksuaaliväkivaltaan, fyysiseen satuttamiseen,

13. Perusoikeusvirasto (2014), Naisiin kohdistuva väkivalta: EU:n laajuinen tutkimus: Tärkeimmät tulokset, saatavilla osoitteessa: <https://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-main-results-report>.

14. Laxton C. and Women’s Aid (2014), Virtual World, Real Fear – Women’s Aid report into online abuse, harassment and stalking, saatavilla osoitteessa: https://1q7dqy2unor827bqjls0c4m-wpengine.netdna-ssl.com/wp-content/uploads/2015/11/Women_s_Aid_Virtual_World_Real_Fear_Feb_2014-3.pdf.

itsemurhaan yllyttämiseen ja heidän tai heidän perheensä tappamiseen.¹⁵ Lisäksi Plan International -järjestön äskettäin teettämässä tyttöihin kohdistuvaa väkivaltaa käsittelevässä tutkimuksessa todettiin, että yli puolet 14 000:sta 15–25-vuotiaasta 22 eri maassa haastatelluista naisesta ilmoitti, että heitä oli vainottu verkossa, heille oli lähetetty seksuaalissävyytteisiä viestejä ja kuvia tai he olivat kokeneet väkivaltaa verkossa.¹⁶ Vaikka nämä luvut kuvaavat ilmiötä vain rajallisesti, on huomattava, että aiheesta ei ole kerätty tietoa kattavasti ja täsmällisesti, mikä johtaa tiedon hajanaisuuteen ja tuo myös esiin, että on syytä kerätä luotettavaa tietoa naisten kokemuksista sukupuoleen perustuvasta väkivallasta, myös verkossa ja teknologian välityksellä tapahtuvasta. Covid-19-pandemian puhkeaminen pahensi tilannetta jyrkästi, mikä osoittaa, että ponnisteluja on tehostettava.

27. Naisiin digitaalisessa ympäristössä kohdistuva väkivalta on yleinen naisiin kohdistuva väkivallan muoto, ja siksi se saa huomiota kansainvälisissä valvontaelimissä ja valtioidenvälisissä järjestöissä. Naisiin kohdistuvaa sukupuoleen perustuvaa väkivaltaa koskeva yleinen suositus nro 35, jolla saatetaan ajan tasalle YK:n CEDAW-komitean yleinen suositus nro 19, naisiin kohdistuvaa väkivaltaa, sen syitä ja seurauksia käsittelevän YK:n erityisraportoin verkkoväkivaltaa analysoiva raportti ja sekä Euroopan neuvoston ei-sitovat oikeudelliset välineet – mukaan lukien ministerikomitean suositus CM/Rec (2019)1 seksimin ehkäisemisestä ja torjumisesta, suositus CM/Rec(2018)2 internetvälittäjien tehtävistä ja vastuista toimeksiantojensa toteuttamisessa sekä verkkorikollisuutta käsittelevän yleissopimuskomitean (T-CY) kartoittava tutkimus verkkoväkivallasta – käsittelevät kaikki tavalla tai toisella naisiin kohdistuvan väkivallan digitaaliseen ulottuvuuteen liittyviä näkökohtia. Myös tutkimukset, kuten Euroopan tasa-arvoinstituutin (EIGE) tutkimus naisten ja tyttöjen kokemasta verkkoväkivallasta ja Euroopan parlamentin kansalaisoikeuksien ja perussopimus-, työjärjestys- ja toimielinasioden ministeriön tilaama tutkimus verkkoväkivallasta ja naisiin kohdistuvasta vihapuheesta verkossa, tarjoavat arvokasta tietoa asiasta.

28. Tähän saakka käytössä ei ole ollut yleistä käyttäytymistä ja toimintaa koskevaa luokittelua tai määritelmää, joka kokoaisi yhteen kaikki verkossa tai teknologian välityksellä naisiin kohdistuvan väkivallan muodot. Sen sijaan verkossa ja teknologian välityksellä tapahtuvaa häirintää ja väkivaltaa koskeville puhe- ja lähestymistavoille on tunnusomaista se, että termejä käytetään vaihtelevasti tai epätarkasti, mikä synnyttää pirstaleisuutta. Narratiiviin vaikuttaa myös se, että eri sidosryhmillä on keskenään erilaisia tavoitteita ja näkemyksiä. Monet nykyisin käytössä olevat termit eivät kata kaikkia käyttäytymisen muotoja eivätkä tuo esiin väkivallan sukupuolistuneisuutta. Vaikka ne kuvaavatkin joitakin erittäin keskeisiä naisiin digitaalisessa ympäristössä kohdistuvan väkivallan muotoja, ne eivät kata läheskään kaikkea verkossa tai teknologian välityksellä tapahtuvaa naisia ja tyttöjä vahingoittavaa toimintaa.

15. Amnesty International (2018), Toxic Twitter, a toxic place for women”, saatavilla osoitteessa: www.amnesty.org/en/latest/research/2018/03/online-violence-against-women-chapter-1.

16. Plan International (2020), Free to be online? A report on girls’ and young women’s experiences of online harassment”, saatavilla osoitteessa: <https://plan-international.org/publications/freetobeonline>.

29. GREVIO katsoo, että termi ”naisiin kohdistuva väkivalta sen digitaalisessa ulottuvuudessa” tai ”naisiin kohdistuvan väkivallan digitaalinen ulottuvuus” on riittävän laaja-alainen, jotta se kattaa sekä verkkoväkivallan että teknologian välityksellä tapahtuvat väkivallanteot mukaan lukien vasta tulevaisuudessa kehitettävä teknologia. Sen avulla voidaan myös tunnustaa, että kaikki digitaalisessa ympäristössä naisiin kohdistuvat väkivallan teot eivät ole yhtä vakavia, eivätkä kaikki niistä ylitä rikoslain mukaista syytekynnystä yksittäisissä valtioissa. Koska teknologia ja mahdollisuudet haitalliseen käyttäytymiseen kehittyvät, niin termi ”naisiin kohdistuva väkivalta sen digitaalisessa ulottuvuudessa” mahdollistaa sen, että sen soveltamisalaan kuuluvat myös vasta tulossa olevat toimintatavat ja teot. Kun käyttöön omaksutaan kattava terminologia, tässä yleisessä suosituksessa voidaan käsitellä kaikkia naisiin digitaalisessa ympäristössä kohdistuvan väkivallan muotoja.

30. Laaja-alainen lähestymistapa naisiin digitaalisessa ympäristössä kohdistuvan väkivallan muotoja kohtaan – johon sisältyy digitaalisin keinoin tehty parisuhdeväkivalta – ei ole tärkeää ainoastaan väkivallan kehittyvän luonteen vuoksi, vaan myös siksi, että väkivalta on laajamittaista ja sen seuraukset kasvavat helposti teknologian kehittyessä ja digitalisaation edetessä. Verkkoväkivallan kokemukset voimistuvat rajusti, koska joissakin tapauksissa väkivallantekijöitä on useita tai haitalliset kuvat ja sisältö voivat levitä laajalle ja lähes pysyväluonteisesti.

31. Jotta digitaalisen ympäristön ja sen piirissä tehdyn väkivallan alati muuttuva luonne pystytään ottamaan huomioon, tämän yleisen suosituksen liitteenä on sanasto, joka sisältää joidenkin digitaalisessa ympäristössä yleisimmin käytettyjen termien määritelmät sekä yleisimmät naisiin kohdistuvan digitaalisen väkivallan muodot. Sanastoa päivitetään jatkuvasti sisällyttämällä siihen uusia termejä ja naisiin ja tyttöihin kohdistuvia digitaalisen väkivallan muotoja.

32. Suhtautumalla digitaaliseen väkivaltaan naisiin kohdistuvasta väkivallasta erottuvana mutta ei erillisenä ulottuvuutena GREVIO noudattaa Istanbulin sopimuksen tulkintaa, joka on sopimuksen laatijoiden uhrilähtöisen lähestymistavan mukainen: Tarkoituksena ei ole ollut erottaa toisistaan verkossa ja sen ulkopuolella ilmeneviä kokemuksia sukupuoleen perustuvasta naisiin kohdistuvasta väkivallasta. Tämän osoittaa se, että Istanbulin sopimuksen perusteluissa viitataan digitaalisessa ympäristössä tapahtuvaan vainoamiseen yhtenä vainoamisen muotona.

Istanbulin sopimuksesta johtuvat velvoitteet, jotka liittyvät naisiin kohdistuvaan väkivaltaan ja perheväkivaltaan sen digitaalisessa ulottuvuudessa

33. Naisiin kohdistuvan väkivallan digitaalinen ulottuvuus käsittää monenlaisia käyttäytymistapoja, jotka kuuluvat Istanbulin sopimuksen 3 a artiklassa annettuun naisiin kohdistuvan väkivallan määritelmään. Määritelmä sisältää ”kaikki sellaiset sukupuoleen perustuvat väkivallanteot, jotka aiheuttavat tai voivat aiheuttaa naisille ruumiillista, seksuaalista, henkistä tai taloudellista haittaa tai kärsimystä, mukaan lukien tällaisilla teoilla uhkaaminen, pakottaminen tai mielivaltainen vapaudenriisto joko julkisessa tai yksityiselämässä”. Kuvan tai videon suostumuksenvastainen jakaminen, pakottaminen ja uhkaukset, mukaan lukien raiskausuhkaukset, seksuaalissävytteinen kiusaaminen ja muut pelottelun muodot, seksuaalinen häirintä verkossa, toisena henkilönä esiintyminen, verkossa tai esineiden internetin kautta tapahtuva vainoaminen sekä digitaalisin keinoin naisiin ja tyttöihin kohdistuva henkinen väkivalta ja taloudellinen haitta sisältyvät kaikki edellä mainittuun määritelmään.

34. Istanbulin sopimuksen 5 artiklan 2 kohta edellyttää sopimusvaltioilta huolellisuusvelvoitteen noudattamista tarkoituksena ehkäistä, tutkia, rangaista ja hyvittää tämän yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvat valtiosta riippumattomien toimijoiden väkivallanteot. Tämä kansainvälisissä ja alueellisissa ihmisoikeussopimuksissa, poliittisissa asiakirjoissa ja juridiikassa käyttöön vakiintunut huolellisuusvelvoitteen käsite on keinoihin, ei tuloksiin kohdistuva velvoite, ja sen avulla sopimusvaltiot veloitetaan luomaan tarvittavat oikeudelliset ja poliittiset kehykset kaikkien naisiin kohdistuvan väkivallan muotojen ehkäisemiseksi ja niiden tehokkaaksi tutkimiseksi, jotta rikoksenteijät saadaan vastuuseen teoistaan ja uhreille voidaan maksaa korvauksia. Se on Istanbulin sopimuksen määräys, jolla on keskeinen merkitys naisiin kohdistuvan sukupuoleen perustuvan väkivallan rankaisemattomuuden lopettamisessa ja oikeuksiin pääsyn varmistamisessa tällaisen väkivallan uhreiksi joutuneille naisille ja tytöille. GREVIO katsoo, että tämä velvoite kattaa kaikki naisiin kohdistuvat väkivallan muodot, mukaan lukien digitaalinen väkivalta ja teknologian avulla tai välityksellä tapahtuva väkivalta. Naisten ja tyttöjen tämänhetkiset kokemukset tällaisesta väkivallasta osoittavat, että syyllisten saattamiseksi vastuuseen tehdään liian vähän. Kuten Euroopan neuvoston ihmisoikeusvaltuutettu on todennut, tietoisuuden puute tästä asiasta aiheuttaa sen,

että kansalliset viranomaiset eivät suhtaudu naisiin kohdistuviin verkkohyökkäyksiin ja -väkivaltaan yhtä vakavasti kuin verkon ulkopuolella tapahtuvaan väkivaltaan.¹⁷ Lisäksi lainvalvontaviranomaisilta ja oikeusviranomaisilta puuttuu usein tarvittava tekninen koulutus, jotta tällaiset väkivaltatapaukset voitaisiin tutkia ja rikoksenteelijät asettaa syytteeseen tehokkaasti.

35. GREVIO muistuttaa, että yksi Istanbulin sopimuksen keskeisistä tavoitteista on varmistaa naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan kaikkien muotojen käsitteleminen kokonaisvaltaisesti tarjoamalla kaikki valtiot kattava tehokas, laaja-alainen ja yhteensovitettu toimintaperiaatekokonaisuus, joka käsittää monia eri toimia ja johon osallistuu erilaisia toimijoita, virastoja ja sidosryhmiä (7 artikla). Tällainen kokonaisvaltainen reagointi edellyttää ehkäisy-, suojelu- ja syytetoimia. Naisiin kohdistuvan väkivallan digitaalisen ulottuvuuden käsittelemiseksi on erityisen tärkeää ottaa huomioon, että tarvitaan kattavia toimintaperiaatteita, joissa huomioidaan ja joilla voidaan puuttua erityisesti juuri näihin väkivallan muotoihin ja jotka koskevat erityisesti ehkäisyä, uhrien tukemista ja suojelua sekä syytetoimia, koska kyseessä on monimutkainen ja moniulotteinen ongelma. Samoin kuin verkon ulkopuolella tapahtuva väkivalta, myös verkkoväkivalta perustuu syvästi valtdynamiikkaan, taloudelliseen epätasapainoon ja patriarkaalisiin asenteisiin, jotka edistävät ajatusta naisten alemmuudesta suhteessa miehiin. Tällaiset vahingolliset uskomukset ja asenteet ovat juurtuneet syvälle yhteiskuntarakenteeseen ja edellyttävät siten laajamittaista yhteiskunnallista muutosta. Edellä esitetystä käy selvästi ilmi, että Istanbulin sopimuksen sopimusvaltiot ovat velvollisia suhtautumaan naisiin kohdistuvan väkivallan digitaaliseen ulottuvuuteen olennaisena osana kokonaisvaltaista lähestymistapaansa tällaisen väkivallan ehkäisemiseksi, uhrien suojelemiseksi ja tukemiseksi sekä rikoksenteelijöiden asettamiseksi syytteeseen.

36. Lisäksi monet naisiin kohdistuvan digitaalisen väkivallan muodot kuuluvat tahallisen käyttäytymisen määritelmän piiriin, joka Istanbulin sopimuksen sopimusvaltioiden on kriminalisoitava. Kyse on verkossa tapahtuvasta henkisestä väkivallasta (33 artikla), verkossa tai digitaalisessa ympäristössä tapahtuvasta vainoamisesta (34 artikla) sekä verkossa tai digitaalisessa ympäristössä tapahtuvasta seksuaalisesta häirinnästä (40 artikla).

Seksuaalinen häirintä verkossa

37. Istanbulin sopimuksen 40 artiklan mukaan seksuaalisella häirinnällä tarkoitetaan "kaikkia sellaisen ei-toivotun sanallisen, sanattoman tai ruumiillisen seksuaalisen käyttäytymisen muotoja, jonka tarkoituksena tai vaikutuksena on henkilön ihmisarvon loukkaaminen, erityisesti, jos tämä käyttäytyminen luo uhkaavan, vihamielisen, halventavan, nöyryyttävän tai loukkaavan ilmapiiriin".

38. Tässä yleisessä suosituksessa katsotaan, että tämän määritelmän piiriin kuuluu seuraava verkossa tai digitaalisin keinoin tapahtuva käyttäytyminen: 1) kuvan

17.. Euroopan neuvoston ihmisoikeusvaltuutettu (2020), Naisiin ja tyttöihin kohdistuvan verkkoväkivallan lopettaminen, saatavilla osoitteessa: www.coe.int/en/web/commissioner/-/stop-cyberviolence-against-women-and-girls.

tai videon suostumuksenvastainen jakaminen; 2) intiimien kuvien tai videoiden suostumuksenvastainen ottaminen, tuottaminen tai hankkiminen; 3) hyväksikäyttö, pakottaminen ja uhkaukset; 4) seksuaalisuuteen kohdistuva kiusaaminen ja 5) ei-toivottujen seksuaalissävytteisten kuvien lähettäminen.

- (a) henkilön seksuaalissävytteisten tai alastonkuvien (valokuvien tai videoiden) suostumuksenvastaiseen jakamiseen tai sillä uhkaamiseen sisältyy seksuaaliväkivaltaa todistavan materiaalin levittäminen (tunnetaan myös termillä ”kostopornografia”);
- (b) intiimien kuvien tai videoiden suostumuksenvastaiseen ottamiseen, tuottamiseen tai hankkimiseen sisältyy kehon salakuvaaminen ja seksuaalissävytteisten kuvien suostumuksenvastainen ottaminen sekä digitaalisesti muunneltujen kuvien tuottaminen siten, että henkilön kasvot tai keho asetetaan päällekkäin tai liitetään pornografiseen valokuvaan tai videoon (tunnetaan myös termillä syvävääreennös; kuten ”deepfake”, jossa luodaan kuva- ja videomanipulaatioita tekoälyn avulla);
- (c) 40 artiklan soveltamisalaan kuuluvaan hyväksikäyttöön, pakottamiseen ja uhkaamiseen sisältyvät väkivallan muodot, kuten seksuaalissävytteisten viestien lähettämiseen painostaminen, seksuaalinen kirstus, raiskausuhkaukset, seksuaalisuuteen tai sukupuoleen liittyvä henkilökohtaisten tietojen luvaton jakaminen, toisena henkilönä esiintyminen ja toisen henkilön seksuaalisen suuntautumisen tai sukupuoli-identiteetin suostumuksenvastainen paljastaminen;
- (d) seksuaalisuuteen kohdistuva kiusaaminen on käyttäytymistä, kuten juoruilua tai huhujen levittämistä uhrin väitetystä seksuaalisesta käyttäytymisestä, uhrin sosiaalisen median julkaisujen tai valokuvien seksuaalissävytteistä kommentointia, uhriksi tekeytymistä ja seksuaalissävytteisen sisällön jakamista tai toisten seksuaalista ahdistelua pyrkimyksenä vaikuttaa uhrin maineeseen ja/ tai toimeentuloon tai toisen henkilön seksuaalisen suuntautumisen tai sukupuoli-identiteetin suostumuksenvastaista paljastamista tarkoituksena pelottelu, uhkailu tai kehon häpäisy; ja
- (e) ei-toivottujen seksuaalissävytteisten kuvien lähettäminen deitti- tai viestisovellusten, tekstiviestien tai Airdrop- tai Bluetooth-teknologian avulla.

39. Jotkin edellä mainituista käyttäytymistavoista tunnetaan yleisesti käsitteellä seksistinen vihapuhe. Kuten Euroopan neuvoston suosituksessa seksismin ehkäisemiseksi ja torjumiseksi todetaan, tällaiset teot ovat usein nöyryyttäviä ja edistävät yhteiskunnallista ilmapiiriä, jossa naisia halvennetaan, heidän itsekunnioitustaan pyritään heikentämään ja heidän toimintaansa ja valintojaan rajoitetaan työpaikalla, yksityiselämässä, julkisuudessa tai verkossa. Seksistinen käytös, kuten seksistinen vihapuhe, joka on usein ensimmäinen askel kohti fyysistä väkivaltaa, voi myös eskaloitua tai yllyttää avoimesti loukkaaviin ja uhkaaviin tekoihin, kuten seksuaaliväkivaltaan tai raiskaukseen, ja kuuluu siten Istanbulin sopimuksen 40 artiklan soveltamisalaan.

Verkko- ja teknologiavälitteinen vainoaminen

40. Istanbulin sopimuksen 34 artiklassa määritellään vainoaminen ”toiseen henkilöön kohdistuvaksi tahalliseksi ja toistuvaksi uhkaavaksi käyttäytymiseksi, joka saa tämän henkilön pelkäämään turvallisuutensa vaarantumista”. Selitysmuistiossa selvennetään edelleen tätä määritelmää ja todetaan, että tieto- ja viestintäteknologian välityksellä tapahtuva vainoaminen kuuluu 34 artiklan soveltamisalaan:

Uhkaava käyttäytyminen voi sisältää esimerkiksi toistuvaa henkilön seuraamista sekä ei-toivottuja yhteydenottoja. Tekijä voi myös kertoa uhrille tarkkailevansa tätä. Tähän sisältyy uhrin fyysinen seuraaminen, hänen työpaikalleen tai harrastus- tai opiskelupaikkaansa ilmaantuminen sekä uhrin seuraaminen internetissä (keskustelupalstat, sosiaalisen median kanavat ja alustat jne.). Ei-toivotulla viestinnällä tarkoitetaan kaikkea aktiivista yhteydenpitoa uhrin kanssa millä tahansa käytettävissä olevalla viestintävälineellä, kuten moderneilla viestintälaitteilla tai tieto- ja viestintäteknologisilla laitteilla.

41. Digitaalisessa ympäristössä toteutettuun vainoamiseen sisältyvät uhkailu (seksuaalinen, taloudellinen, fyysinen tai henkinen), maineen vahingoittaminen, uhrin koskevien yksityisten tietojen seuraaminen ja kerääminen, identiteettivarkaudet, seksinmyynti uhriksi tekeytyneenä sekä uhrin eristämiseen tähtäävä häirintä. Se noudattaa yleensä tiettyä taktiikkaa, johon kuuluvat uhrin tarkkaileminen tai vakoileminen eri sosiaalisen median kanavien tai viestialustojen, sähköpostin ja puhelimen välityksellä, uhrin salasanojen varastaminen, murtautuminen uhrin laitteisiin tai niiden hakkerointi heidän yksityisiin tietoihinsa pääsemiseksi asentamalla vakoiluohjelmia tai gps-sovelluksia heidän laitteisiinsa tai varastamalla heidän laitteensa. Rikoksentehtäjä voi myös anastaa toisen henkilöllisyyden tai seurata uhrin internetiin kytkettyjen älylaitteiden, kuten älykodinkoneiden, avulla (ns. IoT, Internet of Things).

Henkisen väkivallan digitaalinen ulottuvuus

42. Istanbulin sopimuksen 33 artiklassa henkistä väkivaltaa pidetään ”henkilön henkisen integriteetin tahallisenä vakavana vahingoittamisena pakottamalla tai uhkaamalla”. Yleissopimuksen selitysmuistiossa selvitetään edelleen seuraavaa:

Rikokseksi on käsitettävä ainoastaan tahallinen toiminta, joka heikentää ja vahingoittaa vakavasti henkilön henkistä koskemattomuutta, mikä voidaan toteuttaa monin tavoin. Yleissopimuksessa ei määritellä, mitä vakavalla heikentämisellä tarkoitetaan. Jotta käyttäytymistä voidaan pitää tämän säännöksen soveltamisalaan kuuluvana, siihen on sisällyttävä pakottamista tai uhkaamista. Kyseisellä säännöksellä tarkoitetaan pikemminkin toimintatapaa kuin yksittäistä tapahtumaa. Sen tarkoituksena on puuttua luonteeltaan rikolliseen väkivaltaiseen käyttäytymiseen, joka tapahtuu pitkän ajan kuluessa perheen sisällä tai sen ulkopuolella.

43. Kaikki digitaalisessa ympäristössä tapahtuvan naisiin kohdistuvan väkivallan muodot aiheuttavat henkisiä seurauksia ja ne voitaisiin luokitella verkossa ja teknologian välityksellä tapahtuvaksi henkiseksi väkivallaksi. Naisiin kohdistuvan

väkivallan erityispiirteet lisäävät väkivallan vaikutusta uhreihin. Lisäksi perheväkivallan yhteydessä tapahtuva henkinen väkivalta on muodoltaan radikaalia, kun siihen yhdistetään uutta teknologiaa. Esimerkiksi tilanne, jossa nykyisellä tai entisellä kumppanilla on intiimejä kuvia uhrista, voi saada uusia ulottuvuuksia digitaalisessa ympäristössä. Väkivallantekijät voivat myös käyttää teknologiaa uhriensa olinpaikan jäljittämiseen. Tällaisilla väkivallan muodoilla on musertavia henkisiä ja fyysisiä seurauksia naisille ja tytöille.

44. Lisäksi yksittäiset väkivallanteot, jotka eivät sellaisenaan ole kriminalisoituja, voivat täyttää henkisen väkivallan tunnusmerkit, kun ne yhdistetään internetin mahdollistamaan lynkkaushenkeen ja toistuvuuteen: Yksittäinen kiusaava kommentti voi muuttua verkkokiusaamiseksi, kun sitä tehdään toistuvasti tai kun siinä on mukana suuri määrä ihmisiä. Tiettyt naisryhmät, kuten poliitikot, toimittajat, ihmisoikeuksien puolustajat ja aktivistit, ovat erityisen alttiita tällaisille väkivallanteoille.

45. Verkkokiusaamisen ja seksistisen vihapuheen välillä on yhtäläisyyksiä, ja tuloksena voi 32 kohdassa lueteltujen seurausten lisäksi olla myös resurssien menetyksiä, itsensä vahingoittamista tai itsemurhia tai henkistä väkivaltaa. Tällaiset teot voivat kohdistua kehen tahansa naiseen, erityisesti niihin, jotka ovat ilmoittaneet sukupuoleen perustuvasta väkivallasta, miesvaltaisilla aloilla menestyviin naisiin (kuten urheilu tai pelisuunnittelu), perinteisiä sukupuolistereotypioita haastaviin naisiin tai naisiin, joilla on risteäviä identiteettejä ja jotka saattavat todennäköisemmin altistua väkivallalle biologisen tai sosiaalisen sukupuolen, rodun, ihonvärin, kielen, uskonnon, poliittisen tai muun mielipiteen, kansallisen tai yhteiskunnallisen alkuperän, kansalliseen vähemmistöön kuulumisen, varallisuuden, syntyperän, seksuaalisen suuntautumisen, sukupuoli-identiteetin, iän, terveydentilan, vammaisuuden, siviilisäädyn, maahanmuuttajataustan tai pakolaisaseman tai muun aseman perusteella. Nuoret 18–29-vuotiaat naiset muodostavat myös väkivallalle alttiimman ryhmän, koska he ovat aktiivisempia internetissä ja sosiaalisessa mediassa.

46. Verkossa tapahtuva henkinen väkivalta voi olla myös pelottelua, uhrien tai heidän perheensä uhkailua, solvaamista, häpäisyä ja kunnian loukkaamista. Itsemurhaan tai itsensä vahingoittamiseen yllyttäminen ovat myös tyypillisesti verkossa esiintyviä erityisiä käyttäytymistapoja, jota usein vahvistavat joukkolynkkauksen ja anonyymiyden mekanismit.

47. Yksi henkisen väkivallan muoto on myös taloudellinen väkivalta, jolla tarkoitetaan sitä, että naisen mahdollisuuksia hankkia, käyttää tai säilyttää taloudellisia resursseja kontrolloidaan. Taloudellista väkivaltaa esiintyy yleensä parisuhdeväkivallan yhteydessä, ja sen kielteiset vaikutukset uhrien fyysiseen terveyteen, kuten köyhyysriski ja heikentynyt pääsy terveydenhuoltoon, uhkaavat myös uhrin taloudellista hyvinvointia ja riippumattomuutta ja vaikuttavat näin ollen vakavasti uhrien henkiseen koskemattomuuteen.

48. Digitaalisessa ympäristössä taloudellinen väkivalta voi ilmetä uhrin pankkitilien ja taloudellisen toiminnan kontrolloimisena verkkopankissa, uhrin luottotietojen vahingoittamisena käyttämällä luottokortteja luvatta tai siirtämällä kaikki taloudelliset velvoitteet (vuokrat, lainat, palvelut jne.) uhrin nimiin ja jättämällä maksuja suorittamatta ajallaan tai kokonaan (erityisesti elatusmaksut).

Suosituksset

49. Edellä esitetyn perusteella GREVIO kiinnittää huomiota tarpeeseen tunnustaa naisiin kohdistuvan väkivallan digitaalinen ulottuvuus jatkumona verkon ulkopuolella tapahtuvaan naisiin kohdistuvaan väkivaltaan ja siten osana naisiin kohdistuvaa sukupuoleen perustuvaa väkivaltaa. Se kehottaa sopimusvaltioita tunnustamaan verkossa ja teknologian välityksellä tapahtuvan häirinnän ja väkivallan sukupuolistuneen luonteen ja tarpeen puuttua siihen kokonaisvaltaisesti. Kokonaisvaltaisen puuttumisen täytäntöönpanon varmistamiseksi GREVIO suosittelee, että sopimusvaltiot toteuttavat jäljempänä esitetyt toimet ehkäisemisen, suojelun, syytetoimien ja yhteensovittettujen toimintaperiaatteiden osa-alueilla/alueilla.

Ehkäiseminen

50. Istanbulin sopimuksessa sopimusvaltiot veloitetaan toteuttamaan jatkuvia toimenpiteitä naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemiseksi puuttumalla sen juurisyihin ja pyrkimällä muuttamaan asenteita, sukupuolirooleja ja stereotypioita, jotka tekevät naisiin kohdistuvan väkivallan hyväksyttäväksi. Sopimusvaltioiden olisi tunnustettava naisiin kohdistuvan väkivallan digitaalinen ulottuvuus naisiin kohdistuvana sukupuoleen perustuvana väkivaltana toteuttamalla tarvittavat lainsäädäntö- ja muut toimet edistääkseen ja suojellakseen jokaisen, erityisesti naisten, oikeutta elää vapaana väkivallasta sekä julkisessa että yksityiselämässä Istanbulin sopimuksen 4 artiklan mukaisesti.

51. GREVIO suosittelee, että sopimusvaltiot toteuttavat seuraavat ehkäisevät toimenpiteet:

- (a) Tarkastellaan uudelleen voimassa olevaa asiaa koskevaa lainsäädäntöä ja annetaan tarvittaessa uutta lainsäädäntöä, jolla ehkäistään naisiin kohdistuvan väkivallan digitaalista ulottuvuutta, suojellaan siltä ja asetetaan rikoksentekijät syytteeseen Istanbulin sopimuksen ja muiden asiaa koskevien standardien, kuten Budapestin sopimuksen, vaatimusten mukaisesti.
- (b) Toteutetaan aloitteita, joilla pyritään poistamaan niin verkossa kuin sen ulkopuolella vallitsevia sukupuolistereotypioita, seksistisiä asenteita ja naisiin kohdistuvaa syrjintää, ottaen huomioon Euroopan neuvoston ministerikomitean suosituksen CM/Rec(2019)1 seksismin ehkäisemisestä ja torjumisesta.

- (c) Edistetään sukupuolten tasa-arvoa yhteiskunnassa ja tuetaan naisten vaikutusmahdollisuuksia ja edustusta verkossa parantamalla digitaalista lukutaitoa ja kaikkien naisten ja tyttöjen osallisuutta.
- (d) Kannustetaan kaikkia yhteiskunnan jäseniä, erityisesti miehiä ja poikia, luopumaan naisia ja miehiä koskevista haitallisista stereotypioista ja noudattamaan kunnioittavia ja terveyttä edistäviä käyttäytymistapoja digitaalisessa ympäristössä.
- (e) Toteutetaan tiedotuskampanjoita, jotka suunnataan naisille ja miehille sekä tytöille ja pojille yhteiskunnan eri tasoilla ja joissa käsitellään erilaisia naisiin kohdistuvan väkivallan muotoja digitaalisessa ympäristössä ja uhrien saatavilla olevia tukipalveluja. Sopimusvaltioiden olisi tuettava naisjärjestöjen pyrkimyksiä tämän tavoitteen saavuttamiseksi sekä tunnustettava niiden asiantuntemus ja hyödynnettävä sitä.
- (f) Tarjotaan pakollista ja jatkuvaa valmiuksien kehittämistä ja koulutusta kaikille asiaankuuluville ammattilaisille, muun muassa lainvalvonnan ammattilaisille, rikosoikeuden alalla toimiville, oikeuslaitoksen jäsenille, terveydenhuollon ammattilaisille, turvapaikanhakijoiden parissa toimiville, sosiaalialan ammattilaisille ja koulutusalan ammattilaisille, annetaan heille tietoa naisiin kohdistuvan digitaalisen väkivallan ilmenemismuodoista, vastataan naisten ja tyttöjen tarpeisiin aiheuttamatta toissijaista uhritumista ja uudelleentraumatisoitumista ja tarjotaan tarvittaessa tietoa nykyisistä oikeudellisista kehyksistä ja kansainvälisistä yhteistyömekanismeista naisiin kohdistuvan digitaalisen väkivallan sekä sähköisen todistusaineiston keräämisen ja tallentamisen osalta.
- (g) Edistetään digitaalisen lukutaidon ja verkkoturvallisuuden sisällyttämistä virallisiin opetussuunnitelmiin ja kaikille koulutustasojille. Istanbulin sopimuksen 14 artiklan mukaisesti saatavilla olevien opetusmateriaalien olisi tarjottava oppijoille mahdollisuus oppia naisten ja miesten tasa-arvosta, stereotypioista poikkeavista sukupuolirooleista, keskinäisestä kunnioituksesta, väkivallattomasta ristiriitojen ratkaisusta ihmissuhteissa ja naisiin kohdistuvasta väkivallasta, myös sen digitaalisesta ulottuvuudesta, ja niiden olisi oltava myös sellaisten henkilöiden saatavilla, joilla on fyysinen ja/tai henkinen vamma.
- (h) Sisällytetään naisiin kohdistuvan väkivallan digitaaliset ilmenemismuodot kaikkiin olemassa oleviin väkivallantekijöille tarjottaviin katkaisuohjelmiin, erityisesti parisuhdeväkivallan yhteydessä.
- (i) Kannustetaan tieto- ja viestintätekniikka-alaa ja internetvälittäjiä, sosiaalisen median alustat mukaan luettuina, pyrkimään aktiivisesti välttämään sukupuoleen perustuvaa syrjintää älylaitteiden, matkapuhelinsovellusten ja videopelien suunnittelussa sekä tekoälyn kehittämisessä ja tarvittaessa luomaan sisäisiä seurantamekanismeja, joilla varmistetaan uhrilähtöisyyden huomioon ottaminen, sekä edistämään parempaa tietoisuutta naispuolisten käyttäjien näkökulmasta ja kokemuksista, erityisesti niiden, jotka altistuvat moniperusteiselle syrjinnälle tai ovat vaarassa joutua sen kohteeksi. Internetvälittäjiä ja teknologiayrityksiä olisi kannustettava tekemään yhteistyötä naisiin kohdistuvan väkivallan torjunnan alalla toimivien kansalaisjärjestöjen kanssa tietoisuuden lisäämiseksi ja muiden toimien toteuttamiseksi.

- (j) Kannustetaan tiedotusvälineitä ja toimittajien ammattiliittoja ryhtymään konkreettisiin toimiin sukupuoleen perustuvan syrjinnän, uhreja syyllistävien asenteiden sekä naisiin ja lapsiin kohdistuvan väkivallan uhrien yksityisyyden loukkaamisen kitkemiseksi kaikessa journalistisessa toiminnassa. Lisäksi olisi toteutettava toimia miesvaltaisen valtdynamiikan kitkemiseksi tiedotusvälineistä.

Suojelu

52. Istanbulin sopimus velvoittaa sopimusvaltioita suojelemaan naisia ja tyttöjä, joiden tiedetään olevan vaarassa kokea väkivaltaa, ja perustamaan uhreille ja heidän lapsilleen erityisiä tukipalveluja, mukaan lukien turvakodit, ympärivuorokautiset auttavat puhelimet sekä raiskausten tai seksuaaliväkivallan uhrien tukikeskukset. Verkkosisällön pysyvä luonne ja leviäminen edellyttävät jatkuvien suojelutoimenpiteiden toteuttamista naisiin kohdistuvan väkivallan digitaaliseen ulottuvuuteen puuttumiseksi.

53. GREVIO suosittelee, että sopimusvaltiot toteuttavat seuraavat suojeluun liittyvät toimenpiteet:

- (a) Varmistetaan, että naisiin kohdistuvaa väkivaltaa koskeva oikeudellinen kehys kattaa ja sitä sovelletaan kaikkiin digitaalisessa ympäristössä ilmeneviin väkivallan muotoihin ja että noudatetaan Istanbulin sopimuksen 5 artiklan mukaista huolellisuusperiaatetta ja helpotetaan virallista ja epävirallista vuoropuhelua uhrien auttamisesta vastaavien toimijoiden välillä. Uhrien auttaminen olisi oltava sukupuolinäkökohdat huomioivaa, ja siinä olisi otettava huomioon naisiin kohdistuvan väkivallan digitaalisesta ulottuvuudesta erityispiirteet.
- (b) Luodaan ja jaetaan helposti saatavilla olevaa tietoa digitaalisessa ympäristössä tapahtuvan naisiin kohdistuvan väkivallan uhreille tarjolla olevista oikeudellisista keinoista ja tukipalveluista sekä luodaan verkkoon ja sen ulkopuolelle lainvalvonta- ja syyttäjäviranomaisiin valituskeinoja, jotka ovat helposti ja välittömästi uhrien, mukaan lukien fyysisesti, henkisesti ja/tai psykososiaalisesti vammaiset, saatavilla, ja jotka noudattavat kansainvälisiä ja kansallisia tietosuojasäännöksiä, yksilöiden suojelusta henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen ja sen muuttamisesta tehdyn pöytäkirjan (CETS 223) mukaisesti.
- (c) Varmistetaan, että tukipalvelut, mukaan lukien oikeudellinen ja psykologinen neuvonta, ovat kaikkien digitaalisessa ympäristössä tapahtuvan naisiin kohdistuvan väkivallan uhrien saatavilla, myös perheväkivallan yhteydessä, turvaamalla nykyisten naisuhreille suunnattujen erityistukipalvelujen ja muiden tukipalvelujen taloudelliset ja henkilöresurssit kokonaisvaltaisten palvelujen tarjoamiseksi, mukaan lukien tarjoamalla oikeudellisia ja teknisiä neuvoja haitallisen verkkosisällön poistamiseksi.
- (d) Mahdollistetaan koulutuksen, valmiuksien kehittämisen ja riittävien resurssien avulla väkivallan naisuhreille suunnatut yleiset ja erityistukipalvelut, mukaan lukien turvakodit ja muut neuvontapalvelut, tilapäinen taloudellinen tuki, jonka tarkoituksena on turvata heidän lyhyen aikavälin toimeentulonsa ja

riippumattomuutensa, sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut, sekä tiedostetaan naisten ja tyttöjen kokemukset digitaalisesta väkivallasta ja vastataan niihin.

- (e) Taataan Istanbulin sopimuksen 24 artiklan mukaisesti perustetuille kansallisille auttaville puhelimille tarvittavat resurssit ja asiantuntemus, jotta voidaan vastata naisiin kohdistuvan väkivallan digitaaliseen ulottuvuuteen ja varmistaa näiden palvelujen saatavuus kaikille uhreille riippumatta tekijöistä, jotka saattavat altistaa heidät moninaisille syrjinnän muodoille.
- (f) Annetaan sopimusvaltioiden tasa-arvoelimille ja sukupuolten tasa-arvon ja syrjimättömyyden parissa toimiville oikeusasiamiehille valtuudet puuttua naisiin kohdistuvan väkivallan digitaaliseen ulottuvuuteen, ottaen huomioon sen, että kyseessä on rakenteellinen syrjintä ja este naisten ihmisoikeuksien toteutumiselle.
- (g) Kannustetaan internetvälittäjiä, mukaan lukien internet-palveluntarjoajat, hakukoneet ja sosiaalisen median alustat, varmistamaan Istanbulin sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan sisällön tehokas moderointi poistamalla tilejä tai sisältöä, usealla kielellä kaikkien ihmisoikeuksia suojaavien avoimuusperiaatteiden mukaisesti, mukaan lukien naisten oikeus elää vapaana väkivallasta, sekä tarjoamaan helposti saatavilla olevaa käyttäjäneuvontaa haitallisesta sisällöstä ilmoittamiseksi ja sen poistamiseksi.

Syytetoimet

54. Istanbulin sopimuksen mukaan sopimusvaltioiden on varmistettava rikosten tehokas tutkinta ja syytetoimet yleissopimuksen mukaisesti.

55. GREVIO suosittelee, että sopimusvaltiot toteuttavat seuraavat toimenpiteet naisiin kohdistuvan sukupuoleen perustuvan väkivallan syytteesenpanon ja rankaisemisen osalta:

- (a) Tarjotaan lainvalvontaviranomaisille ja muille rikosoikeuden alan toimijoille tarvittavat taloudelliset, tekniset ja henkilöresurssit naisiin kohdistuvan väkivallan digitaalisen ulottuvuuden tehokkaaseen tutkimiseen ja syytteesenpanoon Istanbulin sopimuksen 5 artiklan mukaisen huolellisuusvelvoitteen mukaisesti. Tähän voi sisältyä asiantuntijayksiköiden perustaminen ja asiantuntijuuden kehittäminen sekä tällaisten yksiköiden/asiantuntijoiden toiminnan koordinoimisen ja yhteistyön tukeminen olemassa olevien verkkorikollisuusyksiköiden/asiantuntijoiden kanssa.
- (b) Kehitetään rikosoikeuden ja lainvalvonta-ammattilaisten valmiuksia, jotta taataan heidän riittävä asiantuntemus ja resurssit nykyisten oikeudellisten kehysten käyttämiseksi naisiin kohdistuvan väkivallan digitaaliseen ulottuvuuteen vastaamiseen, ja kehitetään heidän rikosteknisiä valmiuksiaan sähköisen todistusaineiston keräämiseksi ja tallentamiseksi aiheuttamatta uhrielle toissijaista uhriutumista ja uudelleentraumatisoitumista. Rikosoikeusalan toimijoiden kansainvälistä yhteistyötä ja keskinäistä oikeusapua olisi myös parannettava naisiin kohdistuvan väkivallan digitaaliseen ulottuvuuteen liittyvissä asioissa, jotta voidaan varmistaa, että palveluntarjoajien hallussa olevat todisteet, mukaan lukien tilaajatiedot, ovat helpommin saatavilla tilin omistajan tai rikoksen yhteydessä käytetyn IP-osoitteen tunnistamiseksi.

- (c) Varmistetaan, että rikosoikeustoimijat julkaisevat digitaalisessa ympäristössä tapahtuvan naisiin kohdistuvan väkivallan ilmaantuvuustiedot, samoin kuin lisätietoja pidätyksistä, syytteistä, tuomioista ja seuraamuksista sekä tietoja sukupuolesta, iästä, väkivallan tyypistä sekä tekijän suhteesta uhriin, maantieteellisestä sijainnista ja muista tekijöistä, joita sopimusvaltiot pitävät merkityksellisinä, jotta voidaan vahvistaa uhrien luottamusta rikosoikeusjärjestelmään, edellyttäen, että tällaisten tietojen julkaiseminen ei vaaranna syyttömyysolettamaa.
- (d) Varmistetaan, että digitaalisessa ympäristössä tapahtuvan naisiin kohdistuvan väkivallan uhreilla on tehokas pääsy rikosoikeusjärjestelmään ja että viranomaiset puuttuvat tällaisiin tapauksiin asianmukaisesti, myös soveltamalla rikosoikeutta ja tarvittaessa ryhtymällä syytetoimiin viran puolesta.
- (e) Varmistetaan, että lähestymiskielloissa ja suojelumääräyksissä otetaan huomioon verkossa tai tieto- ja viestintätekniikan kautta tapahtuvan perheväkivallan muodot ja muut naisiin kohdistuvan väkivallan digitaaliset ilmenemismuodot.
- (f) Ryhdytään toimiin naisiin kohdistuvien digitaalisten väkivallantekojen rankaisemattomuuden lopettamiseksi kannustamalla kaikkia asiaankuuluvia toimijoita, mukaan lukien tieto- ja viestintätekniikan yritykset ja internetvälittäjät, kantamaan vastuunsa erityisesti moderoimalla tehokkaasti ja poistamalla sisältöä, sekä kannustamalla mediayrityksiä tekemään yhteistyötä lainvalvontaviranomaisten kanssa.

Yhteensovitetut toimintaperiaatteet

56. Istanbulin sopimuksessa edellytetään, että sopimusvaltiot suunnittelevat ja panevat täytäntöön laaja-alaisia ja yhteensovitettuja toimintaperiaatteita kaikilla hallinnon tasoilla sekä kaikissa asianomaisissa viranomaisissa ja laitoksissa, joihin sisällytetään valtion virastot, kansalaisjärjestöt, kansalliset, alueelliset ja paikalliset edustukselliset elimet ja viranomaiset.

57. GREVIO suosittelee, että sopimusvaltiot toteuttavat seuraavat yhteensovitettuja toimintaperiaatteita koskevat toimenpiteet:

- (a) Pannaan täytäntöön ministerikomitean suosituksessa CM/Rec(2018)2 internetvälittäjien tehtävistä ja vastuista toimeksiantojensa toteuttamisessa vahvistetut suuntaviivat internetvälittäjiä koskevien lainsäädäntökehysten laatimisessa ja täytäntöönpanossa Istanbulin sopimuksen velvoitteiden mukaisesti.
- (b) Varmistetaan naisiin kohdistuvan väkivallan digitaalisen ulottuvuuden tunnistaminen naisiin kohdistuvaa väkivaltaa koskevissa kansallisissa strategioissa, ohjelmissa ja toimintasuunnitelmissa osana Istanbulin sopimuksen 7 artiklassa edellytettyä kokonaisvaltaista vastaamista kaikkiin väkivallan muotoihin. Tähän olisi sisällytettävä myös naisiin kohdistuvan väkivallan digitaalisen ulottuvuuden huomioon ottaminen kaikissa digitalisaatiota koskevissa strategioissa, toimintaperiaatteissa ja toimenpiteissä.
- (c) Kohdennetaan asianmukaiset henkilöstö- ja taloudelliset resurssit kansallisille ja paikallisille hallintoelimille sekä oikeusavusta, terveydenhuollosta ja sosiaaliturvasta vastaaville laitoksille, myös naisjärjestöille, jotta voidaan tehokkaasti

ehkäistä verkossa ja teknologian välityksellä tapahtuvaa naisiin kohdistuvaa väkivaltaa, suojella uhreja ja asettaa rikoksenteikijät syytteeseen. Resurssien olisi oltava riittävät, jotta nämä elimet ja laitokset voivat tarvittaessa kutsua mukaan tieto- ja viestintätekniikan asiantuntijoita, hankkia teknisiä laitteita ja rakentaa digitaalista infrastruktuuria.

- (d) Luodaan järjestelmä, jonka avulla kerätään ja analysoidaan järjestelmällisesti eriteltyjä tietoja naisiin kohdistuvasta väkivallasta, jossa on digitaalinen ulottuvuus, mukaan lukien tiedot valitusten, ilmaantuvuuden ja tuomioiden määristä, sekä tiedot toteutetuista siviilioikeudellisista toimenpiteistä, kuten lähestymiskielloista. Kaikki tiedot olisi kerättävä ja analysoitava intersektionaalisuuden näkökulman kautta, ja ne olisi eriteltävä väkivallan tyyppin, tekijän ja uhrin iän sekä tekijän ja uhrin välisen suhteen, mahdollisten raskauttavien olosuhteiden (tekijöiden lukumäärä, väkivallan kesto, tietojen pysyvyys, päällekkäisten väkivallan muotojen esiintyminen, uhrin lapsiin kajoaminen tai lapsiin kohdistuvat vaikutukset jne.) ja muiden asiaan liittyvien tekijöiden mukaan.
- (e) Varmistetaan, että itsemurhia tai itsemurhayrityksiä sekä naisten ja heidän lastensa sukupuoleen perustuvia murhia koskeviin tietoihin sisällytetään tiedot edeltäneestä ahdistelusta, myös työpaikalla, digitaalisessa ympäristössä tapahtuneesta vainoamisesta tai henkisestä väkivallasta.
- (f) Toteutetaan tai tuetaan selvityksiä, tutkimusohjelmia ja tutkimuksia naisiin kohdistuvan väkivallan digitaalisesta ulottuvuudesta, jotta voidaan muun muassa mitata tällaisen väkivallan taloudellisia, henkilökohtaisia ja sosiaalisia vaikutuksia, mukaan lukien itsesensuuri ja digitaalinen syrjäytyminen.
- (g) Kannustetaan yksityistä sektoria ja tieto- ja viestintätekniikan alaa osallistumaan toimintaperiaatteiden suunnitteluun ja täytäntöönpanoon sekä suuntaviivojen ja itsesääntelystandardien laatimiseen asiaankuuluvien ihmisoikeussäännösten mukaisesti naisiin digitaalisessa ympäristössä kohdistuvan väkivallan ehkäisemiseksi ja torjumiseksi.
- (h) Osallistetaan tieto- ja viestintätekniikan ala ja internetvälittäjät mukaan pyrki- myksiin saattaa naisiin digitaalisessa ympäristössä kohdistuvaan väkivaltaan syyllistyneet tekijät vastuuseen toimimalla alan sisäisten sääntöjen mukaisesti ja noudattamalla rikos- ja muuta lainsäädäntöä, erityisesti
 - i. tarjoamalla käyttäjille helposti saatavilla olevia tehokkaita valitusmekanismeja, joiden avulla he voivat ilmoittaa haitallisesta sisällöstä, varmistaen, että tällaisiin pyyntöihin voidaan vastata ajoissa ja ottaen huomioon naiset ja tytöt suhteettomasti verkkoväkivallalle altistavat tekijät, kuten erityisesti biologinen tai sosiaalinen sukupuoli, rotu, ihonväri, kieli, uskonto, poliittinen tai muu mielipide, kansallinen tai yhteiskunnallinen alkuperä, kansalliseen vähemmistöön kuuluminen, varallisuus, syntyperä, seksuaalinen suuntautuminen, sukupuoli-identiteetti, ikä, terveydentila, vammaisuus, siviilisäätö, maahanmuuttajatausta, pakolaisasema tai muu asema.
 - ii. kannustamalla sisällyttämään kaikkeen kaupalliseen verkkotoimintaan ihmisoikeusnäkökulman kaikissa toimintavaiheissa, myös tuotesuunnittelussa, jotta voidaan vähentää naisille ja tytöille aiheutuvia, esimerkiksi jäljittämiseen ja vakoiluun liittyviä, riskejä.

- iii. kannustamalla palveluntarjoajia tuomaan alustoilleen saataville tietoa lainsäädännöstä ja suostumuksenvastaisen sisällön, mukaan lukien kuvat ja videot, poistamista koskevia tietoja käyttäjien kannalta keskeisillä ja asianmukaisilla kielillä.
- (i) estämällä kaupallisia toimijoita hyötymästä naisiin ja tyttöihin kohdistuvasta seksuaaliväkivallasta, kuten raiskauksen kuvaamisesta, kriminalisoimalla tällaisen sisällön tuottaminen ja levittäminen Euroopan neuvoston ministerikomitean jäsenvaltioille verkkosisällön itsesääntelystä antaman suosituksen¹⁸ mukaisesti ja ottamalla huomioon parlamentaarisen yleiskokouksen päätöslauselman väkivaltaisesta pornografiasta,¹⁹ ja
- (j) tarjoamalla resursseja ja mahdollisuuksia luoda tehokas julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuus, johon osallistuvat yksityinen sektori ja tieto- ja viestintätekniikan ala, kansalaisjärjestöt ja kansalaisyhteiskunnan toimijat (erityisesti naisjärjestöt ja erityistukipalvelujen tarjoajat), tasa-arvoelimet, oikeusasiamiehet ja kansalliset ihmisoikeuselimet sekä asianomaiset viranomaiset, jotta voidaan parantaa naisiin kohdistuvan väkivallan digitaaliseen ulottuvuuteen reagoimista yhdistämällä kaikkien sidosryhmien asiantuntemus ja valmiudet.

18. Euroopan neuvosto (2001), ministerikomitean jäsenvaltioille antama suositus CM/Rec(2001)8 verkkosisällön itsesääntelystä (itsesääntely ja käyttäjien suojele uusien viestintä- ja tietopalvelujen laittomalta tai haitalliselta sisällöltä), saatavilla osoitteessa: www.osce.org/fom/31584?download=true.

19. Euroopan neuvosto (2011c), parlamentaarisen yleiskokouksen päätöslauselma väkivaltaisesta pornografiasta, saatavilla osoitteessa: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-EN.asp?fileid=13173>.

Liite: Sanasto

Tämä sanasto sisältää joidenkin digitaalisessa ympäristössä yleisimmin käytettyjen termien määritelmät sekä yleisimmät naiseen kohdistuvan digitaalisen väkivallan muodot, eikä se välttämättä vastaa GREVION näkemyksiä. Sanastoa päivitetään jatkuvasti sisällyttämällä siihen uusia termejä ja naiseen ja tyttöihin kohdistuvia digitaalisen väkivallan muotoja.

Airdrop

Airdrop on Applen kehittämä palvelu, jonka avulla käyttäjät voivat vaihtaa sisältöä toisen lähellä sijaitsevan Apple-tuotteen käyttäjän kanssa.

Algoritmi

Algoritmi on sarja tai kuvaus ohjeista automatisoidun tehtävän suorittamiseksi tietokonejärjestelmässä tai ratkaisun löytämiseksi ongelmaan.

Kehon häpäisy

Kehon häpäisy tarkoittaa kehon muodon, koon tai ulkonäön kommentoimista ja pilkkaamista.

Pilvipalvelu

Pilvipalvelu on tietokoneella käytettävien tietojen tallennustapa, jossa digitaalista dataa ei tallenneta käyttäjän fyysiselle tallennusasemalle vaan ulkoisille palvelimille, joskus useampaan paikkaan, joita isännöivä yritys omistaa ja hallinnoi.

Seksuaalissävyytteinen salakuvaus

Seksuaalissävyytteinen salakuvaus tarkoittaa suostumuksenvastaisesti otettuja seksuaalissävyytteisiä kuvia naisista.

Verkkokiusaaminen

Verkkokiusaaminen tarkoittaa kiusaamista, joka tapahtuu käyttämällä digitaalisia työkaluja ja ympäristöjä ja joka yleensä kohdistuu alaikäisiin.

Cyberflashing

Cyberflashing tarkoittaa ei-toivottujen seksuaalissävyytteisten kuvien lähettämistä deitti- tai viestisovellusten, tekstiviestien tai Airdrop- tai Bluetooth-tekniikan avulla.

Hajautettu palvelunestohyökkäys (DDoS)

Hajautettu palvelunestohyökkäys tarkoittaa hyökkäystä, jonka tavoitteena on kaataa palvelu tai estää käyttäjien pääsy verkkosivustolle kohdistamalla sinne enemmän liikennettä kuin se voi ottaa vastaan.

Haamunimi

Haamunimi tarkoittaa transhenkilön syntymänimen (joka ei vastaa tämän sukupuolta) tahallista käyttämistä tarkoituksena häpäistä, uhkailla, pelotella tai kohdella kaltoin.

Syväväärennös (Deepfakes)

Syväväärennökset tarkoittavat videoita, joissa henkilön kasvot on algoritmien tai syväoppimisen avulla korvattu (saumattomasti) toisilla kasvoilla ja ääntä manipuloitu tarkoituksena synnyttää illuusio siitä, että videolla esiintyy eri henkilö.

Doksaus

Doksaus tarkoittaa toisen henkilön henkilökohtaisten tietojen (puhelinnumero, sähköpostiosoite, kotiosoite, ammatilliset kontaktit) suostumuksenvastaista jakamista verkossa hyväksikäyttötarkoituksessa.

Sähköinen todistusaineisto

Sähköinen todistusaineisto tarkoittaa todisteita, jotka on saatu digitaalisen tai teknologisen laitteen sisältämistä tai sen tuottamista tiedoista.

Flaming

Flaming tarkoittaa hyökkäävien tai vihamielisten viestien, myös solvausten, lähettämistä sosiaalisiin verkostoihin tai foorumeihin.

Vaientaminen

Vaientaminen tarkoittaa digitaalisessa ympäristössä sitä, ettei henkilö väkivallan ja häirinnän pelossa voi osallistua ja ilmaista itseään verkossa täysimääräisesti, mikä johtaa siihen, että tämä ei lopulta halua lainkaan osallistua julkisiin keskusteluihin.

Geopaikannus

Geopaikannus tarkoittaa toimintoa, jonka avulla laitteen maantieteellinen sijainti voidaan määrittää käyttämällä GPS-signaaleja tai muita yhteyksiä.

Hakkerointi

Hakkerointi tarkoittaa prosessia, jossa päästään laittomasti tai suostumuksenvastaisesti käsiksi tietokonejärjestelmään tai verkkoon.

Kuvattu pahoinpitely

Kuvattu pahoinpitely on hyökkäys (fyysinen tai seksuaalinen), jossa on tarkoituksena tallentaa pahoinpitely ja jakaa se verkossa.

Seksuaaliväkivaltaa todistavan materiaalin levittäminen

Seksuaaliväkivaltaa todistavan materiaalin levittäminen tarkoittaa tilannetta, jossa tekijä hankkii suhteen aikana seksuaalissävytteisiä kuvia tai videoita tai hakkeroi tai varastaa ne uhrin tietokoneelta, sosiaalisen median tileiltä tai puhelimesta jakaakseen ne verkossa.

Esineiden internet (Internet of Things, IoT)

Esineiden internet on sellaisten fyysisten esineiden muodostama verkko, jotka on yhdistetty toisiinsa ja internetiin, ja jotka tallentavat ja välittävät tietoja niiden käytöstä.

IP-osoite

IP-osoite on internetiin liitettylle laitteelle annettu yksilöllinen numero, jonka avulla kyseinen laite ja sen sijainti voidaan tunnistaa.

Orbiting

Orbiting tarkoittaa tilannetta, jossa tekijä ei vastaa tietyn henkilön viesteihin tai kommunikoi suoraan tämän kanssa mutta jatkaa tämän sisältöjen seuraamista verkossa (tykkääminen, tarinoiden katseleminen jne.).

Outing

Outing tarkoittaa toisen henkilön seksuaalisen suuntautumisen tai sukupuoli-identiteetin suostumuksenvastaista paljastamista, usein julkisesti.

Sexting

Sexting tarkoittaa seksuaalissävyytteisten, usein kuvia tai videoita sisältävien, viestien vaihtamista, lähettämistä tai vastaanottamista viestipalveluiden tai chatin välityksellä.

Seksuaalissävyytteisellä (kuva)materiaalilla kiristäminen

Seksuaalissävyytteisellä (kuva)materiaalilla kiristäminen (sextortion) tarkoittaa tekoa, jossa toista uhataan seksuaalisen sisällön (kuvat, videot, syväväärennökset, seksuaalisuuteen liittyvät juorut) julkaisemisella tarkoituksena uhkailla, pakottaa tai kiristää joko seksuaalisen sisällön ja/tai rahan vuoksi.

Vakoiluohjelma

Vakoiluohjelma on yleensä sovellus, joka ladataan jonkun puhelimeen tai laitteeseen ja jota käytetään laitteen toiminnan seuraamiseen. Perheväkivallan yhteydessä vakoiluohjelma toimii vainoamisen välineenä.

Swatting

Swatting tarkoittaa puhelimen tai tietokonejärjestelmien käyttöä hätäviestintään tarkoituksena kutsua lainvalvontaviranomaiset tiettyyn paikkaan väärän hälytyksen avulla.

Trollaus

Trollaus tarkoittaa tahallisesti loukkaavien kommenttien lähettämistä verkossa, usein tarkoituksena aiheuttaa hämmennystä, vihaa ja nöyryytystä. Tällaisia iskuja voi tehdä myös ryhmä ihmisiä koordinoitusti ja kohdennetusti.

Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjuntaa käsittelevä asiantuntijaryhmä GREVIO on Euroopan neuvoston ihmisoikeuksia valvova elin, joka koostuu riippumattomista asiantuntijoista. Sen tehtävänä on valvoa, miten sopimuspuolet panevat täytäntöön *Euroopan neuvoston yleissopimuksen naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta* (Istanbulin yleissopimus), ja se voi antaa yleisiä suosituksia yleissopimuksen täytäntöönpanosta.

www.coe.int/conventionviolence

FIN

www.coe.int

Euroopan neuvosto on maanosansa johtava ihmisoikeusjärjestö. Sillä on 46 jäsenvaltiota, mukaan lukien kaikki Euroopan unionin jäsenet. Kaikki Euroopan neuvoston jäsenvaltiot ovat allekirjoittaneet ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltion suojaamiseksi tehdyn Euroopan ihmisoikeussopimuksen. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin valvoo ihmisoikeussopimuksen täytäntöönpanoa jäsenvaltioissa.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE